

INSTITUTIONEN FÖR FILOSOFI, LINGVISTIK OCH VETENSKAPSTEORI

Dnr: V 2017/667

Avsändare

Institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori
Martin Kaså, martin.kasa@gu.se
Utbildningsansvarig, viceprefekt

Mottagare

Humanistiska fakultetsstyrelsen

Åtgärdsplan för praktisk filosofi, teoretisk filosofi samt kandidatprogrammet Liberal Arts (rev. 2019-05-02)

Inledning

I enlighet med den ”Vägledning för utbildningsutvärdering på grundnivå och avancerad nivå med extern bedömning 2017–2023” (Dnr V 2017/667) som fastställts av Humanistiska fakulteten inkommer Institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori härmed med en åtgärdsplan rörande de tre utbildningar som ingått i det första utvärderingsklustret vid institutionen: praktisk filosofi, teoretisk filosofi samt Liberal Arts. Utgångspunkt för de föreslagna åtgärderna är det utlåtande som den externa bedömargruppen tagit fram (daterat 2018-10-05).

Institutionen, representerad av prefekt Fredrik Engström och utbildningsansvarig Martin Kaså, deltog 2018-11-09 i ett ”återföringsmöte” med delar av bedömargruppen – professorerna Lena Halldenius (Lund) och Fredrik Stjernberg (Linköping) – där utlåtandet diskuterades på tämligen detaljerad nivå. Därefter har utbildningsansvarig haft tre möten med en grupp bestående av Petra Andersson, ämnesstudierektor för praktisk filosofi, Felix Larsson, dito för teoretisk filosofi, samt Moa Ekbom, programkoordinator för Liberal Arts. Mellan dessa möten har diskussioner förts inom utbildningsråd för ämnena och programrådet för Liberal Arts. Planen diskuterades på ledningsgruppsmöte 2019-01-14, varefter ett förslag sammanställt av Martin Kaså skickades till HUB för behandling 2019-01-31. Den version som sedan skickades till HFS återremitterades till institutionen, och föreliggande version är reviderad efter diskussion med Pauli Kortteinen och Kaj Johansson.

Generella iakttagelser, ramar och åtgärder

Innan vi presenterar de planerade utbildningsspecifika åtgärderna följer här några generella kommentarer.

- Bedömargruppens utlåtande bekräftar den bild vi själva har: vad gäller de åtta ”utvärderingskriterier” (sidan 3 i *Vägledningen*) som bedömargruppen kommenterar separat för varje utbildning så finns i stort sett ingen kritik av avgörande karaktär. I utlåtandet (s. 18) skrivs: ”Det finns inga uppenbara brister i utbildningen, och de saker man har bestämt sig för att utbilda studenterna i gör man ett bra jobb med.” Just denna specifika formulering handlar om teoretisk filosofi, men speglar väl även utlåtandets värdering av utbildningarna i praktisk filosofi och Liberal Arts. I en (möjligen orimligt) strikt tolkning finns det därför endast ett par åtgärder som är *nödvändiga* att vidta vad gäller utbildningskvalitet och regelföljande. Detta till trots finns det ett antal större och mindre åtgärder som är höggradigt *önskvärda* att genomföra, och som institutionen tillskriver hög prioritet, baserat på kritik, förslag och kommentarer från utvärderarna, samt på våra egna iakttagelser.
- Redan innan vi går över till den mer konkretiserade ämnesspecifika behandlingen kan det konstateras att följande områden måste betraktas som prioriterade, och institutionen är enig med bedömargruppen i att dessa bör åtgärdas inom en rimligt nära framtid. Åtgärdsområdena A och B får betecknas som helt nödvändiga, medan C–H är starkt önskvärda.
 - A. Bristande överensstämmelse mellan kursmål och praxis inom FP1100.
 - B. Förbättrat arbete med studenternas kursvärderingar inom samtliga granskade utbildningar. Detta är, utöver ett kvalitetsutvecklingsområde, också en fråga om att säkra regelföljande från institutionens sida.
 - C. Översyn av kursplaner och undervisning i praktisk filosofi, med tanke på dels att det skett en stor förändring av lärarstaben och dels att mer genomgripande kursutveckling har fått stå tillbaka under en längre tid.
 - D. Översyn av grundkursen i teoretisk filosofi, framförallt med fokus på andra halvan av terminen.
 - E. Översyn av kursutbudets progression och övriga sammanhang inom Liberal Arts-programmet.
 - F. Arbete utgående från bilaga 2 till bedömargruppens rapport: ”Om jämställdhetsarbete i utbildningarna i filosofi”.
 - G. Undersökning av samverkansmöjligheter mellan utbildningarna.
 - H. Arbete med kontinuitet i lärarbemanningen på Liberal Arts-programmet.

Områdena utvecklas här nedan, samt under avsnitten för respektive utbildning. Kortfattad sammanfattning av konkreta åtgärder återfinns i tabellform sist i dokumentet.

- Att åtgärda avgörande kvalitetsbrister eller bristande regelföljande är en icke förhandlingsbar självklarhet, men sådant lyser lyckligtvis i stort sett med sin frånvaro i denna granskning. Utöver det, i denna mening, strikt nödvändiga vill förstås såväl lärarkollegier som utbildningsadministration och ledning i möjligaste mån arbeta med andra önskvärda kvalitetsstärkande åtgärder. Här behöver vi dock som institution i någon mån vara återhållsamma vad gäller antal och omfattning på de projekt som skrivs in i åtgärdsplanen. Det är välkänt att institutionens utbildningsekonomi, liksom hela fakultetens, är synnerligen ansträngd, och vi har begränsade möjligheter – om vi skall bibehålla den höga direkta undervisningskvaliteten – att sätta av stora personella resurser till omfattande förändringsarbete. Den pressade situationen till trots, så har vi (ledning och kollegier) identifierat ett antal åtgärder där vi gemensamt bedömer att de bör prioriteras, som vi nu inleder arbetet med, och som vi är övertygade kommer att ytterligare höja nivån på tre utbildningar som redan håller god kvalitet.
- Siffror inom [hakparentes] nedan refererar till de numrerade åtgärderna i tabellen på s. 8–9.
- Ovan nämnda område B, arbete med studenternas kursvärderingar, har redan tidigare identifierats som ett prioriterat utvecklingsområde av institutionen, och berör (i olika mån) samtliga utbildningar – inte endast de tre som här utvärderats. Vid institutionen finns den institutionsövergripande *Utbildningsgruppen*, som avsatte sitt aprilmöte i sin helhet till denna fråga. Efter detta möte kommer en särskild plan för detta område att tas fram, i samråd med samtliga lärarkollegier. Detta finns också med i institutionens verksamhetsplan för 2019: ”formulera institutionsgemensamma riktlinjer för kursutvärdering, inklusive återrapportering till studenter” (Dnr V 2018/1158). [1]
- Samma Utbildningsgrupp har också tagit tag i frågan om gemensamma strategier för studentrekrytering, där flera planerade åtgärder åtminstone tangerar förslag kring rekrytering som nämns i bedömarutlåtandet. I sammanhanget är det värt att nämna att institutionen (orelaterat till denna åtgärdsplan) nu inlett en process där vi går igenom och arbetar om alla de texter som beskriver våra utbildningar på utbildning.gu.se och andra webbplatser.
- Sedan utvärderingen gjordes har det inrättats s.k. *Utbildningsråd* för de utbildningar på institutionen som bygger på fristående kurser med progression inom ett huvudområde (Dnr V 2018/1027). Dessa formellt inrättade organ skall ha en liknande funktion för ”ämnesutbildningarna” som programråden har för programmen. Förutom respektive ämnes tillsvidareanställda lärare, och eventuellt andra lärare/forskare med stark anknytning till utbildningen, ingår även studentrepresentanter. Här finns alltså en ny kontaktyta där studenterna får ”inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen” (Vägledningen s. 3).
- Angående retention: Vi vill förvisso gärna öka retentionen inom utbildningarna, både av ekonomiska skäl, och för att studentgrupperna på högre nivåer inte skall bli så små att pedagogik och kvalitet riskerar att bli lidande. Samtidigt måste vi framhålla att det

inte nödvändigtvis är ett misslyckande när väsentligen fler studenter läser exempelvis en grundkurs i teoretisk filosofi, än vad som går vidare till fortsättning, fördjupning och där bortom. Filosofiämnena låter sig ytterligt väl kombineras med andra studier, och ur såväl individuell som samhällelig synvinkel förefaller det rimligt att många fler har nytta av *lite* filosofi, än den förhållandevis lilla grupp som väljer att specialisera sig inom fältet. En liknande kommentar gäller även för Liberal Arts-programmet, som nu också erbjuder sin första termin som fristående kurs, under rubriken ”Liberal Arts: introduktion till universitetsstudier”. [2]

- Område G, samverkansmöjligheter mellan utbildningarna, adresseras kortfattat under Praktisk filosofi samt Teoretisk filosofi nedan. Utbildningsansvarig har sedan som uppdrag att under året, byggande på de kollegiala samtal som kommer till stånd i och med dessa åtgärder, initiera ett mer långsiktigt utvecklingsarbete som tar sig an frågan om möjligheter, vinster och risker med mer omfattande samverkan. Ett förslag som har börjat diskuteras är en gemensam distanskurs i filosofi. [3]

Praktisk filosofi

- *Kursplaner: kursmål, progression, etc.* Under januari 2019 inledde programrådet/lärarkollegiet i praktisk filosofi ett arbete med att stöpa om i första hand grundkursen (FP1100). Under arbetet fästs stor vikt vid de väsentliga kritiska punkter (och förslag) som den externa bedömaregruppen lyfter fram i sitt utlåtande. Den nya kursplanen fastställs under våren, och den nya grundkursen skall lanseras redan till H19. [5]
- *Genusaspekter.* Utbildningen får både kritik och förbättringsförslag vad gäller genusfrågor. Det kan svårligen göras några betydande förändringar av könsfördelningen bland de undervisande lärarna på kort sikt; för det krävs ett långsiktigt arbete som syftar till att knyta fler kvinnliga forskare inom ämnet till institutionen. Men vad gäller ämnesinnehållet så kommer vikt att läggas vid representationen av kvinnliga filosofer i litteraturlistorna framöver. Det råder stor enighet om behovet av detta inom kollegiet, och frågan adresseras i samband med ovan nämnda översyn av kursplanerna. Det gäller framförallt de kurser som berör relativt samtida filosofi, men också i undervisningen i den praktiska filosofins historia kommer detta att beaktas. Det finns också en förhoppning om att detta kan inverka positivt på prestationsgrad och retention, och även göra att kvinnliga studenter går vidare. Exempel på frågor som kan lyftas inom ramen för filosofiämnet, och som kan ha dessa effekter, är sådant som stereotypot, mikroaggressioner, diskussionsklimat, implicit bias, epistemisk orättvisa mm. Detta dels för att det kan finnas intressanta filosofiska frågor i relation till det men också för att detta kan vara av stor vikt för att undvika att exempelvis studenter hoppar av för att de inte känner att de hör hemma här. [6,7]

- *"En stor berättelse"*. En rekommendation som bedömargruppen lyfter fram bygger på att studenterna saknar "en stor berättelse för ämnet". Ämnets kollegium lutar dock åt att det knappast finns eller är önskvärt att presentera en stor berättelse: "vi har ingen sådan, och framförallt inte *en* sådan". Däremot avser man att under arbetet med att göra om grund- och fortsättningskurserna ge mer av en tydlig röd tråd. Detta kommer att vara möjligt, genom att vi nu faktiskt har ett lärarkollegium i ämnet, som alltså har möjlighet att samla sig kring en röd tråd. De förändringar som kommer att göras i kursutbudet skall skapa en tydligare bild av ämnet och av hur olika delar av den praktiska filosofin förhåller sig till varandra. [5]
- *Verktyg*. Studenterna säger sig också, i viss utsträckning, sakna "verktyg". En väg för att lösa detta som kollegiet identifierat, är genom att framförallt den inledande delkursen inom ramen för grundkursen arbetas om grundligt, eventuellt i någon form av samarbete med teoretisk filosofi. Delkursen kommer förskjuta tyngdpunkten något, från det fokus på argumentationsanalys som råder idag, och komplettera med att tydligare ta upp grundläggande begrepp och verktyg från exempelvis semantik och logik. [3,5]
- *Studiesocial miljö*. I samband med det förestående kursutvecklingsarbetet kommer kollegiet att ingående diskutera undervisningsformer, med tid för diskussioner och grupparbeten för studenterna, och tentamensformer som skall vara sådana att de i högre grad gynnar aktiva studier, samarbete mellan studenterna, lärande och trivsel. [7]

Teoretisk filosofi

- *Prestationsgrad och retention*. Angående studentavhopp under andra halvan av grundkursen (FT1100), samt generellt om studenternas upplevelse av såväl svårighetsgrad som hur framförallt delkursen *Modern filosofi* fungerar, skriver bedömargruppen i sitt utlåtande att "det vore värdefullt om ämnet försökte ta reda på hur det är ställt med detta, gärna genom att ta kontakt med personer som har hoppat av kursen". Utbildningsrådet i teoretisk filosofi har tagit fasta på detta, och vill under våren 2019 planera ett arbete för effektiv utvärdering av kurserna med fokus på just prestation (och retention). Genomförande under hösten 2019. Utbildningsrådet påpekar att detta kanske lämpligast är en uppgift för utbildningskoordinatorer i samarbete med ämnesstudierektorer, och med fördel kan utökas till samtliga utbildningar vid institutionen. Detta är också i samklang med institutionens verksamhetsplan för 2019: "tillse att vi för varje utbildning har en klar bild av eventuella mönster som finns avseende var de största volymerna av avhopp finns, så att åtgärder kan sättas in riktat". [2]

- *Grundkursen.* Kopplat till ovanstående åtgärd så tycker man sig, för just teoretisk filosofis räkning, redan ha identifierat en kritisk punkt – nämligen läsperiod 2 på grundkursen – och genomför därför en särskild översyn av delkurserna som ges där. Målet är en omarbetad kursplan inför vårterminen 2020. [8]
- *Genus och jämställdhet: kurslitteratur.* Utbildningsrådet i teoretisk filosofi delar uppfattningen att den sneda könsfördelningen vad gäller författare till obligatoriska texter inom kurserna är ett problem och menar dessutom att det, åtminstone i viss utsträckning, torde vara relativt lätt åtgärdat. Under vårterminen 2019 uppmanas samtliga lärare att se över sin kurslitteratur (och bilagan från bedömargruppen fungerar härvidlag som inspiration). Litteraturen på kurserna i teoretisk filosofi består i mycket stor utsträckning av material som tillhandahålls av institutionen via lärplattformen (enstaka artiklar, utdrag ur originaltexter etc.) och kan därför anpassas även om man inte vill byta lärobok”huvudbok” på en delkurs. Denna översyn följs sedan upp i utbildningsrådet i slutet av vårterminen, för att vid behov driva mer systematiska åtgärder under höstterminen 2019. [9]
- *Genus och jämställdhet: lärare.* Bedömargruppen noterar att studenterna inte får möta särskilt många kvinnliga lärare på grundkursen, och detta kan man tyvärr bara instämma i. Innevarande termin är det endast professors kursinledning som har kvinnlig föreläsare; resten av terminen hanteras i stort sett av två manliga lektorer och en dito adjunkt. Man har de senaste åren från ämneskollegiets (och bemanningsansvarigs) sida valt att huvudsakligen prioritera bästa möjliga kompetensmatchning på den mer specialiserade fortsättningskursen (där delkurserna mer direkt anknyter till institutionens forskningsområden). Där undervisar de kvinnliga lärarna vanligen på kurserna inom sina forskningsfält: metafysik och medvetandefilosofi. Även på högre nivåer är kvinnorna väl representerade (bland annat beroende på att ämnets docentkompetenta lärare är kvinnor). Utbildningsrådet skall under året se över denna prioritering i ljuset av rapporten, men därmed inte sagt att prioriteringen nödvändigtvis kommer att ändras. [10]
- *Om kanon i västerländsk (analytisk) filosofi.* Utbildningsrådet i teoretisk filosofi bjuder in sina kollegor från praktisk filosofi och eventuella övriga intressenter – exempelvis de filosofihistoriker som finns vid institutionen – till ett möte för diskussion/brainstorming kring undervisningen i filosofihistoria med avseende på särskilt (men inte uteslutande) jämställdhets- och genusaspekter. Diskussionen är tänkt att omfatta inte bara den del av filosofihistorien som behandlas inom delkursen *Klassiska problem*, utan även sent 1800-tal och första halvan av 1900-talet, som behandlas i *Modern filosofi*. Detta kollegiala samtal skall ge stöd i systematiskt arbete av den typ som nämns ovan angående kurslitteratur. [3,4]

Liberal Arts

- *Sårbarhet vad gäller studenttillströmning.* Bedömarrapporten noterar, liksom vi själva, att detta är programmets kanske största utmaning, pga. det ekonomiska trångmål utbildningen hamnar i om den negativa trenden inte kan definitivt brytas. Samtidigt är detta förstås ett generellt problem, inte bara något som rör denna utbildning eller denna institution. Som noterats ovan har ett generellt samarbete kring studentrekrytering inletts på institutionen, och programmet deltar aktivt i detta. Dessutom har ett studentdrivet instagramkonto för Liberal Arts i Göteborg skapats, och kommer under våren att kunna bidra till kommunikationen med presumtiva studenter. Vad gäller prestation och retention, se vidare nedan, punkten om kursutveckling. [11]
- *Sårbarhet vad gäller personalkomplexitet.* Även om en stor del av programmet består av delkurser inom filosofi och klassiska språk som ges av lärare vid institutionen, så omfattar det i sin helhet många kurser, från skilda institutioner och fakulteter. Bedömarutlåtandet konstaterar, helt riktigt, att denna situation erbjuder särskilda utmaningar för såväl lärare som programledning (och därmed för studenter, kan man förmoda). Programkoordinator och bemanningsansvarig utbildningskoordinator kommer, tillsammans med programrådet, att under året arbeta vidare med frågor kring kontinuitet inom bemanningen och sammanhållning inom lärarkollegiet. [13]
- *Luckor i innehållet.* Utlåtandet lyfter särskilt fram en konkret lucka – bristen på studier i etik – och föreslår att studenterna kunde läsa exempelvis *Nikomachiska etiken*. Programrådet instämmer i värderingen, och planerar att i samband med omarbetning av termin 3 (LIB130) ersätta en delkurs med en ny, som utgår just från *Nikomachiska etiken*. En arbetsgrupp kommer att bereda ett delkursförslag, som behandlas av programrådet, för att sedan implementeras redan höstterminen 2019. [12]
- *Progression, sammanhang, tydlighet.* En mindre arbetsgrupp vid institutionen, med lärare från såväl klassiska språk som filosofi, har tillsatts och kommer att arbeta igenom program-beskrivningen och samtliga kursplaner för att stärka den röda tråden, samt lyfta fram och tydliggöra progressionen. Vidare skall kursmålen genomarbetas och länkas tydligare till varandra. Man skall också arbeta med att bättre motivera momenten på kurserna och programmet samt deras sammanhang och betydelse. Presentationen av programmet, på webbsidor och lärplattform, kommer att uppdateras med dessa nya skrivningar, och terminsintroduktionerna kommer att bli tydligare. Målsättningen är att en ny version av LIB111 skall implementeras under höstterminen 2019 och sedan LIB120 under vårterminen 2020. Nya versioner av LIB130, LIB140, LIB150 och LIB160, implementeras så snart det fungerar i förhållande till den omarbetade progressionen. [11,12]

Sammanfattning av åtgärder

För enklare överblick följer här en kort sammanfattning av de åtgärder som institutionen har identifierat som högst prioriterade, och som vi avser genomföra under det närmaste året.

Relevant utvecklingsområde anges i sista kolumnen.

Åtgärd	Tidsplan	Ansvarig	Område
Åtgärder som rör samtliga granskade utbildningar			
1. Förbättrat systematiskt arbete med studenternas kursvärderingar	Diskussion i utbildningsgruppen och planering V19. Implementeras H19–V20.	Viceprefekt/utbildningsansvarig, med stöd av institutionens utbildningsgrupp	B
2. Kartläggning av prestations- och retentionsproblematik	Planering V19. Genomförs H19.	Viceprefekt/utbildningsansvarig, i samarbete med utbildningskoordinatorer, och i samråd med programråd och utbildningsråd	C, D, E
Gemensamma åtgärder för filosofiämnena			
3. Undersöka vidare samverkansmöjligheter mellan filosofiämnena	Initiera samtal H19.	Viceprefekt/utbildningsansvarig, i samråd med de två utbildningsråden	G
4. Diskussion om kanon inom västerländsk (analytisk) filosofi	H19	Utbildningsråden för praktisk och teoretisk filosofi	D, F, G
Praktisk filosofi			
5. Revidering av kursplan för FP1100	Beslut V19. Implementeras H19.	Utbildningsrådet för praktisk filosofi under ledning av ämnesstudierektor	A, B, C, F
6. Översyn av kursinnehåll och litteratur m.a.p. genusaspekter.	I samband med kursplanerevidering under V19. Implementeras H19.	Utbildningsrådet för praktisk filosofi under ledning av ämnesstudierektor	F
7. Översyn av undervisnings- och examinationsformer	I samband med kursplane-revidering under V19. Implementeras H19–V20.	Utbildningsrådet för praktisk filosofi under ledning av ämnesstudierektor	C, F

Teoretisk filosofi			
8. Utveckling av FT1100, med fokus på läsperiod 2.	Beslut om ny kursplan H19. Implementeras V20.	Utbildningsrådet för teoretisk filosofi under ledning av ämnesstudierektor	D
9. Översyn av kurslitteratur m.a.p. könsfördelning	Översyn V19. Eventuella systematiska åtgärder H19.	Utbildningsrådet för teoretisk filosofi under ledning av ämnesstudierektor	F
10. Prioritering av lärarresurser m.a.p. könsfördelning	Diskussion V19. Eventuella åtgärder inför H19–V20.	Utbildningskoordinator, samt utbildningsrådet för teoretisk filosofi	F
Liberal Arts			
11. Översyn och omarbetning av samtliga kursplaner och kursbeskrivningar	Arbetsgrupp arbetar under året med nya kursplaner. Implementeras från H19 och framåt.	Särskilt tillsatt arbetsgrupp, samt programråd.	E
12. Nytt etikmoment på LIB130	Ny delkurs utarbetas under V19. Implementeras H19.	Särskilt tillsatt arbetsgrupp, samt programråd.	E
13. Översyn av bemanningskomplexitet	V19–H19. Inför bemanning 2020.	Utbildningskoordinator i samarbete med programråd, och i samråd med viceprefekt/utbildningsansvarig	H